GENERALINIO ADVOKATO
MICHAL BOBEK IŠVADA,
pateikta 2021 m. balandžio 29 d.[1]

Byla C-852/19

Spetsializirana prokuratura
prieš
Ivan Gavanozov

(*Spetsializiran nakazatelen sad* (Specializuotas baudžiamasis teismas, Bulgarija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Teismų bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose – Direktyva 2014/41/ES – Europos tyrimo orderis – Krata asmens gyvenamosiose ir verslo patalpose ir tam tikrų daiktų poėmis – Atitinkamo asmens kaip liudytojo apklausa – Teisių gynimo priemonių nebuvimas išduodančiojoje valstybėje narėje – Lojalus bendradarbiavimas – Tarpusavio pasitikėjimas“

I. Įvadas

1. Bulgarijoje Ivan Gavanozov iškelta baudžiamoji byla dėl nusikaltimų pridėtinės vertės mokesčio (toliau – PVM) srityje. Vykdant šiuos nusikaltimus dalyvavo fiktyvios įmonės, įskaitant Čekijos Respublikoje įsteigtą bendrovę ir jos atstovą, kuris dabar yra liudytojas baudžiamojoje byloje.

2. *Spetsializiran nakazatelen sad* (Specializuotas baudžiamasis teismas, Bulgarija), prašymą priimti prejudicinį sprendimą pagrindinėje byloje pateikęs teismas, nurodė atlikti kratą Čekijos bendrovės patalpose, kratą liudytojo gyvenamojoje vietoje, tam tikrų dokumentų (jeigu jie būtų ten rasti) poėmį ir liudytojo apklausą per vaizdo konferenciją. Kadangi šie įrodymai turi būti gauti Čekijos Respublikoje, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad būtina išduoti Europos tyrimo orderį (toliau – ETO).

3. Vis dėlto Bulgarijos teisės aktuose nenumatyta teisių gynimo priemonių nei nuo nacionalinės tyrimo priemonės, nei nuo remiantis ja išduoto ETO. Kadangi nacionalinėje teisės sistemoje nenumatyta veiksmingų teisių gynimo priemonių, skirtų kratų ir poėmių teisėtumui užginčyti, Europos Žmogaus Teisių Teismas (toliau – EŽTT) ne kartą pripažino, kad ši valstybė narė pažeidė Europos žmogaus teisių konvencijos (toliau – EŽTK) 13 straipsnyje nustatytus būtiniausius standartus. Ar šiomis aplinkybėmis tai, kad *išduodančiojoje* valstybėje narėje

[1] Originalo kalba: anglų.

nenumatyta *jokių* teisių gynimo priemonių, yra suderinama su Direktyva 2014/41/ES dėl Europos tyrimo orderio baudžiamosiose bylose[2] ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija (toliau – Chartija)?

II. Teisinis pagrindas

A. Sąjungos teisė

4. Direktyvos 2014/41 22 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad: „teisių gynimo priemonės, kurias galima taikyti ginčijant ETO, turėtų būti bent jau lygiavertės teisių gynimo priemonėms, kurias galima taikyti nacionalinėje byloje ginčijant atitinkamą tyrimo priemonę. Laikydamosi nacionalinės teisės valstybės narės turėtų užtikrinti, kad būtų galima taikyti tas teisių gynimo priemones, be kita ko, visas suinteresuotąsias šalis laiku informuojant apie galimybes jomis pasinaudoti ir tam taikomą tvarką. <…>“

5. Direktyvos 2014/41 1 straipsnio 4 dalyje nustatyta:

„Ši direktyva nekeičia pareigos paisyti pagrindinių teisių ir teisės principų, įtvirtintų ES sutarties 6 straipsnyje, įskaitant asmenų, kurių atžvilgiu vyksta baudžiamasis procesas, teises į gynybą. Ši direktyva nedaro poveikio jokioms teisminių institucijų pareigoms šioje srityje.“

6. 11 straipsnyje išvardyti nepripažinimo arba nevykdymo pagrindai. Jo 1 dalies f punkte nustatyta, kad gali būti atsisakyta pripažinti ar vykdyti ETO, kai „esama pagrįstų priežasčių manyti, kad ETO nurodytos tyrimo priemonės vykdymas nebūtų suderinamas su vykdančiosios valstybės narės įsipareigojimais pagal ES sutarties 6 straipsnį ir su Chartija“.

7. Tos pačios direktyvos 14 straipsnis, kuris yra III skyriuje „Procedūros ir apsaugos priemonės, skirtos vykdančiajai valstybei“, pavadintas „Teisių gynimo priemonės“. Jame nustatyta:

„1. Valstybės narės užtikrina, kad ETO nurodytų tyrimo priemonių atžvilgiu būtų taikomos teisių gynimo priemonės, lygiavertės priemonėms, kurias galima taikyti panašioje nacionalinėje byloje.

2. Materialiniai ETO išdavimo pagrindai gali būti ginčijami tik pareiškus ieškinį išduodančiojoje valstybėje, nedarant poveikio pagrindinių teisių garantijoms vykdančiojoje valstybėje.

3. Tais atvejais, kai tai nekenktų poreikiui užtikrinti tyrimo konfidencialumą pagal 19 straipsnio 1 dalį, išduodančioji institucija ir vykdančioji institucija imasi tinkamų priemonių užtikrinti, kad būtų suteikta informacija apie nacionalinėje teisėje numatytas galimybes prašyti taikyti teisių gynimo priemones, kai jas galima pradėti taikyti, be kita ko, tinkamu laiku, kad būtų užtikrinta galimybė jomis veiksmingai pasinaudoti.

4. Valstybės narės užtikrina, kad prašymo taikyti teisių gynimo priemonę terminai būtų tokie patys kaip ir numatytieji panašiose nacionalinėse bylose ir kad jie būtų taikomi taip, kad būtų užtikrinta galimybė atitinkamoms šalims veiksmingai pasinaudoti tomis teisių gynimo priemonėmis.

[2] 2014 m. balandžio 3 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (OL L 130, 2014, p. 1).

5. Išduodančioji institucija ir vykdančioji institucija viena kitą informuoja apie teisių gynimo priemones, kurias prašoma taikyti ETO išdavimo, pripažinimo arba vykdymo atžvilgiu.

6. Teisinis ginčijimas nesustabdo tyrimo priemonės vykdymo, išskyrus atvejus, kai tai nustatyta panašiose nacionalinėse bylose.

7. Išduodančioji valstybė atsižvelgia į sėkmingą ETO pripažinimo arba vykdymo nuginčijimą pagal savo nacionalinę teisę. Nedarant poveikio nacionalinėms procesinėms taisyklėms, valstybės narės užtikrina, kad išduodančiojoje valstybėje vykstančiame baudžiamajame procese vertinant įrodymus, gautus pasinaudojus ETO, būtų paisoma teisės į gynybą ir būtų užtikrintas teisingas bylos nagrinėjimas.“

B. Bulgarijos teisė

8. *Zakon za Evropeyskata zapoved za razsledvane* (Europos tyrimo orderio įstatymas, toliau – ZEZR) (DV, Nr. 16, 2018 m. vasario 20 d.) 6 straipsnio 1 dalyje nustatytos „Europos tyrimo orderio išdavimo sąlygos“:

„5 straipsnio 1 dalyje nurodyta kompetentinga institucija, įvertinusi konkretų atvejį, išduoda Europos tyrimo orderį, jeigu įvykdytos šios sąlygos:

1. Atsižvelgiant į baudžiamojo proceso tikslą ir kaltinamojo teises, Europos tyrimo orderis yra būtinas ir tinkamas.

2. Tyrimo ir kitos procesinės priemonės, kurioms vykdyti išduodamas Europos tyrimo orderis, pagal Bulgarijos teisę gali būti vykdomos analogišku atveju tokiomis pačiomis sąlygomis.“

9. ZERZ nuostatose nenumatyta galimybė ginčyti ETO išdavimą.

10. *Nakazatelno-protsesualen kodeks* (Baudžiamojo proceso kodeksas toliau – NPK) (DV, Nr. 86/05, prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateikimo metu taikytina redakcija – DV, Nr. 83/19) 161 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad „vykstant teismo procesui krata ir poėmis atliekami pagal bylą nagrinėjančio teismo nutartį“.

11. Pagal NPK 341 straipsnio 3 dalį negalima apskųsti aktų, kurie nėra aiškiai išvardyti. Taigi pagal NPK neleidžiama ginčyti nutarčių apklausti liudytojus arba atlikti kratą ir poėmį gyvenamosiose ir verslo patalpose.

12. Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas paaiškina, kad asmuo, dėl kurio atliekama krata ir poėmis arba kuris apklausiamas kaip liudytojas, negali apskųsti nutarties, nes jis nėra proceso šalis. Jis remiasi NPK 318 straipsnio 1 dalimi, pagal kurią „procesas apeliaciniame teisme pradedamas prokurorui arba proceso šaliai pateikus skundą“. NPK 253 straipsnyje kaip proceso šalys išvardyti prokuroras, kaltinamasis ir gynėjas; privatus skundą pateikęs asmuo ir privatus kaltintojas; civilinis ieškovas ir civilinis atsakovas.

III. Faktinės aplinkybės, procesas nacionaliniame teisme ir prejudiciniai klausimai

13. I. Gavanozov kaltinamas vadovavęs organizuotai nusikalstamai grupei, turėjusiai tikslą itin dideliu mastu vengti apskaičiuoti ir mokėti PVM. Teigiama, kad šiomis aplinkybėmis Čekijos bendrovė suklastojo keturias sąskaitas faktūras, pagal kurias faktiškai nebuvo atliktas tiekimas.

14. Ikiteisminio tyrimo stadijoje nebuvo imtasi tyrimo priemonių siekiant surinkti įrodymus dėl Čekijos bendrovės ir liudytojo, kuris yra šios bendrovės atstovas. Vis dėlto buvo nustatyta, kad I. Gavanozov ir liudytojas tarpusavyje bendravo per vertėją arba anglų kalba, nes nė vienas nemokėjo kito gimtosios kalbos.

15. Nors liudytojas buvo šaukiamas du kartus, jis neatvyko, nurodęs, kad yra užsiėmęs. Užuot atvykęs, jis pateikė pareiškimą čekų kalba, jame nurodė, kad dėl kalbos barjero verslo santykiuose su I. Gavanozov naudojosi vertėjo paslaugomis. Liudytojas nedalyvavo vėliau vykusiame posėdyje ir nenurodė, kada galėtų atvykti.

16. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamos bylos medžiagoje yra tik bulgarų kalba parengta I. Gavanozov ir Čekijos bendrovės (kuriai atstovavo liudytojas) sudaryta išimtinio atstovavimo sutartis. Ši sutartis pasirašyta liudytojo ir užantspauduota Čekijos bendrovės antspaudu.

17. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nutarė, kad būtina gauti naujų įrodymų, patvirtinančių faktinius I. Gavanozov ir liudytojo santykius. Todėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodė taikyti šias tyrimo priemones:

– atlikti kratą ir poėmį Čekijos bendrovės buveinėje, siekiant nustatyti, ar išimtinio atstovavimo sutartis yra tarp Čekijos bendrovės dokumentų ir ar yra parengta su jos vykdymu susijusių dokumentų,

– atlikti kratą ir poėmį liudytojo namuose, siekiant nustatyti, ar ten laikomi dokumentai, susiję su nusikalstama veika,

– atlikti liudytojo apklausą per vaizdo konferenciją, nes jo argumentas dėl užimtumo prilygsta atsisakymui atvykti apklausai į Bulgariją.

18. Pagal nacionalinę teisę ši teismo nutartis yra galutinė ir nei proceso šalys, nei atitinkami asmenys, t. y. Čekijos bendrovė arba liudytojas, jos negali apskųsti.

19. Atsižvelgdamas į tai, kad tyrimo priemones turėjo vykdyti Čekijos institucijos, turinčios teritorinę jurisdikciją, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad būtina išduoti ETO kratos ir poėmio operacijai įvykdyti Čekijos bendrovės buveinėje ir liudytojo namuose, taip pat šiam liudytojui apklausti. Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla abejonių dėl nacionalinės teisės aktų suderinamumo su Sąjungos teise, nes šiuose teisės aktuose nenumatyta jokių teisių gynimo priemonių dėl ETO išdavimo.

20. Šiomis faktinėmis ir teisinėmis aplinkybėmis *Spetsializiran nakazatelen sad* (Specializuotas baudžiamasis teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„Ar nacionalinės teisės aktai, nenumatantys jokių teisių gynimo priemonių dėl Europos tyrimo orderio, kuriuo nurodoma atlikti kratą gyvenamosiose ir verslo patalpose, tam tikrų daiktų poėmį ir liudytojo apklausą, išdavimo, yra suderinami su Direktyvos [2014/41] 14 straipsnio 1–4 dalimis, 1 straipsnio 4 dalimi, 18 ir 22 konstatuojamosiomis dalimis, taip pat su Chartijos 47 ir 7 straipsniais, siejamais su [EŽTK] 13 ir 8 straipsniais?

Ar tokiomis aplinkybėmis gali būti išduotas Europos tyrimo orderis?“

21. Rašytines pastabas pateikė Čekijos, Prancūzijos, Italijos, Austrijos vyriausybės ir Europos Komisija.

IV. Vertinimas

22. Ši išvada yra tokios struktūros. Pirmiausia patikslinsiu Direktyvos 2014/41 14 straipsnio 1 dalies taikymo sritį: ar ši nuostata tikrai taikytina ir vykdančiajai, ir išduodančiajai valstybei narei (A skirsnis)? Toliau nagrinėsiu, kokio pobūdžio teisių gynimo priemonių reikalaujama pagal šią nuostatą ir pagal Chartijos 47 straipsnį, atsižvelgiant į EŽTK ir EŽTT jurisprudencijoje nustatytus būtiniausius standartus (B skirsnis). Tik išsiaiškinęs šiuos aspektus galėsiu imtis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo šioje byloje iškelto pagrindinio klausimo: kokias išvadas išduodančioji institucija gali padaryti, atsižvelgdama į tai, kad nacionalinėje teisėje nesilaikoma EŽTK būtiniausių standartų, kaip anksčiau ne kartą buvo nustatyta EŽTT jurisprudencijoje (C skirsnis)?

23. Galima pridurti, kad dėl Direktyvos 2014/41 14 straipsnio tas pat prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas jau buvo pateikęs prašymą byloje *Gavanozov*[3]. Vis dėlto toje byloje pateiktame atsakyme Teisingumo Teismas nusprendė pagrindinį dėmesį skirti tam, kaip išduodančioji institucija turi užpildyti ETO formą. Priešingai nei generalinis advokatas[4], Teisingumo Teismas neanalizavo Direktyvos 2014/41 14 straipsnio konkretaus poveikio.

A. Ar Direktyvos 2014/41 14 straipsnio 1 dalis taikoma išduodančiajai valstybei?

24. Pažymiu, kad Direktyvos 2014/41 14 straipsnio 1 dalyje nieko nepasakyta apie tai, ar joje nustatyta pareiga taikoma išduodančiajai, ar vykdančiajai valstybei. Joje kalbama apie *valstybių narių* pareigą užtikrinti, kad ETO nurodytoms tyrimo priemonėms būtų taikomos teisių gynimo priemonės, *lygiavertės* toms, kurias galima taikyti panašioje nacionalinėje byloje. Direktyvos 2014/41 22 konstatuojamoji dalis dėl teisių gynimo priemonių taip pat suformuluota bendrai, joje nustatyta, kad „ teisių gynimo priemonės, kurias galima taikyti ginčijant ETO, turėtų būti bent jau lygiavertės teisių gynimo priemonėms, kurias galima taikyti nacionalinėje byloje ginčijant atitinkamą tyrimo priemonę. <…>“

[3] 2019 m. spalio 24 d. sprendimas (C-324/17, EU:C:2019:892).

[4] Generalinio advokato Y. Bot išvada byloje *Gavanozov* (C-324/17, EU:C:2019:312).

25. Direktyvos 2014/41 14 straipsnio 1 dalis panaši į šio straipsnio 4 dalį, ji taip pat skirta „valstybėms narėms“ ir joje taip pat numatyta pareiga nustatyti lygiaverčius ir veiksmingus teisių gynimo priemonėms taikytinus terminus. 6 dalyje taip pat nenurodyta jokia konkreti valstybė narė ir atrodo, kad ji taip pat yra bendro pobūdžio. Taigi šios dalys skiriasi nuo kitų 14 straipsnio dalių, būtent 2, 3, 5 ir 7 dalių, kurios aiškiai taikomos arba ir vykdančiajai, ir išduodančiajai valstybei (2, 3 ir 5 dalys), arba tik išduodančiajai valstybei (7 dalis).

26. Atsižvelgiant į Direktyvos 2014/41 14 straipsnio 1 dalies bendro pobūdžio formuluotę ir į tai, kad šioje nuostatoje vartojamos kitos konkretesnės sąvokos, gali kilti abejonių dėl to, kuriai valstybei – vykdančiajai ir (arba) išduodančiajai – taikoma ši nuostata. Šias abejones gali dar labiau sustiprinti Direktyvos 2014/41 struktūra ir logika.

27. Pirma, Direktyvos 2014/41 14 straipsnis yra III skyriuje „Procedūros ir apsaugos priemonės, skirtos vykdančiajai valstybei“. Vis dėlto Direktyvos 2014/41 nuostatos, skirtos visų pirma *išduodančiajai* valstybei, pateiktos II skyriuje „Procedūros ir apsaugos priemonės, skirtos išduodančiajai valstybei“. Kokia logika remiantis išduodančiajai valstybei narei nustatytos pareigos dėl teisių gynimo priemonių būtų pateiktos direktyvos skyriuje, skirtame vykdančiajai valstybei narei?

28. Antra, gana sunku įsivaizduoti, ką konkrečiai *išduodančiajai* valstybei narei reikštų pareiga nustatyti *lygiavertes* teisių gynimo priemones. Tikėtina, kad šios valstybės narės nustatytos tyrimo priemonės savaime yra lygiavertės, nes paprastai jos pirmiausia nustatomos nacionalinės teisės aktais. O galbūt daroma nebyli prielaida, kad gali būti valstybių narių, kurios aiškiai nukrypsta nuo savo įprastos teisių gynimo priemonių nacionalinės sistemos tik tais atvejais, kai išduoda ETO, iš esmės siekdamos diskriminuoti asmenis (ir sumažinti jų apsaugos lygį), kiek tai susiję su tyrimo priemonėmis, vykdomomis kitose valstybėse narėse?

29. Tokį scenarijų gana sunku įsivaizduoti. Be to, pagal Direktyvos 2014/41 6 straipsnio 1 dalies b punktą išduodančioji valstybė gali išduoti ETO tik tuo atveju, kai „ETO nurodytą (-as) tyrimo priemonę (-es) būtų galima nurodyti vykdyti tokiomis pačiomis sąlygomis panašioje nacionalinėje byloje“. Taigi iš esmės šioms priemonėms jau taikoma teisių gynimo priemonių vidaus sistema, jeigu tokios teisių gynimo priemonės yra nustatytos.

30. Taigi loginiu ir struktūriniu požiūriu būtų prasmingiau
Direktyvos 2014/41 14 straipsnio 1 dalį taikyti vykdančiajai valstybei narei. Tarpusavio pripažinimo sistemoje lygiavertiškumo garantijos paprastai veikiau taikomos vykdančiosioms valstybėms narėms, o ne išduodančiosioms valstybėms narėms. Kalbant apie pastarąsias, lygiavertiškumo reikalavimas atrodo šiek tiek nelogiškas (ciklinis).

31. Vis dėlto šioje byloje visos suinteresuotosios šalys netiesiogiai remiasi prielaida, kad Direktyvos 2014/41 14 straipsnio 1 dalis taikoma valstybėms narėms, kurios atlieka *abu vaidmenis*: *vykdančiosios* valstybės narės arba *išduodančiosios* valstybės narės. Dėl toliau nurodytų priežasčių taip pat galiu pritarti šiai prielaidai kaip atskaitos taškui.

32. Pirma ir, ko gero, aiškiausia priežastis susijusi su kalba ir sintakse: iš pirmo žvilgsnio sąvoką „valstybės narės“ be papildomų sąlygų labiausiai įprasta aiškinti taip, kad ji apima ir vykdančiąsias, ir išduodančiąsias valstybes nares.

33. Be to, kaip nurodyta šios išvados 25 punkte, įvairiose Direktyvos 2014/41 14 straipsnio dalyse konkrečiai kalbama apie *vykdančiąsias* arba *išduodančiąsias* valstybes nares arba *vykdančiąsias* ir *išduodančiąsias* institucijas. Taikant sisteminę analogiją galima nurodyti Pamatinį sprendimą dėl arešto aktų [5] ir Pamatinį sprendimą dėl Europos įrodymų orderio [6], kurių atitinkamose nuostatose dėl teisių gynimo priemonių taip pat kalbama apie *valstybes nares*, o vėliau aiškiai nurodyti teisių gynimo priemonių aspektai, kurie turi būti užtikrinti atitinkamai išduodančiojoje arba vykdančiojoje valstybėje. Panaši tvarka taikoma Reglamente (ES) 2018/1805 dėl nutarimų įšaldyti ir nutarimų konfiskuoti turtą tarpusavio pripažinimo [7]. Jo 33 straipsnis pavadintas „Teisių gynimo priemonės *vykdančiojoje valstybėje*, nukreiptos prieš nutarimo įšaldyti arba nutarimo konfiskuoti pripažinimą ir vykdymą“ [8]. Tokio paties požiūrio buvo laikomasi prieš šį reglamentą galiojusiame teisės akte [9].

34. Taigi atrodo, kad tais atvejais, kai Sąjungos teisės aktų leidėjas norėjo būti aiškiai suprastas ir iš tiesų tiksliai atskirti išduodančiąją ir vykdančiąją valstybę narę, jam tai puikiai pavykdavo. Tai, kad Direktyvos 2014/41 14 straipsnio 1 dalyje (taip pat 14 straipsnio 4 dalyje) Sąjungos teisės aktų leidėjas nusprendė vartoti bendresnio pobūdžio sąvoką „valstybės narės“, ko gero, rodo, kad buvo siekiama šią nuostatą taikyti išduodančiajai *ir* vykdančiajai valstybėms, nepaisant III skyriaus pavadinimo [10]. Be to, jeigu šiame skyriuje gali būti nuostatų, kurios aiškiai taikomos *išduodančiajai* valstybei, nepaisant to, kad jo pavadinime nurodyta tik *vykdančioji* valstybė, tame pačiame skyriuje tikrai gali būti nuostatų, taikomų *ir* išduodančiosioms, *ir* vykdančiosioms valstybėms, kurios visos kartu vadinamos „*valstybėmis narėmis*“.

35. Antra, išvadą, kad Direktyvos 2014/41 14 straipsnio 1 dalis gali būti taikoma ir išduodančiajai valstybei narei, galima padaryti ir atsižvelgiant į šios direktyvos 14 straipsnio 2 dalį. Šiose dviejose dalyse nustatytas „kompetencijos paskirstymas“. 14 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta bendra pareiga užtikrinti teisių gynimo priemonių lygiavertiškumą, o 14 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad *materialinius* ETO išdavimo pagrindus tikrina tik *išduodančioji* valstybė.

36. Tai, kad tikrinti materialinius pagrindus gali tik išduodančioji valstybė narė, yra visiškai logiška. Vis dėlto, jeigu Direktyvos 2014/41 14 straipsnio 2 dalį reikėtų aiškinti kaip jurisdikcijos *nesuteikimo* sąlygą (pagal kurią vykdančioji valstybė narė netenka kompetencijos vykdyti materialinių pagrindų teisminę kontrolę), ar tai reikštų ir pradinę prielaidą, kad išduodančiojoje valstybėje narėje yra numatyta tam tikra kontrolės galimybė? Priešingu atveju šios direktyvos 14 straipsnio 2 dalis reikštų ne tai, kad „tik išduodančioji valstybė narė gali numatyti ETO materialinių pagrindų kontrolę“, bet praktiškai veikiau tai, kad „niekas negali numatyti tokios kontrolės“, jeigu tokia kontrolė nenumatyta išduodančiojoje valstybėje. Tokiu atveju, kaip aptariamas šioje byloje, 14 straipsnio 2 dalis prilygtų nuorodai į niekur. Taigi dėl pavojaus, kurį kelia toks aiškinimas, gali būti manoma, kad 14 straipsnio 2 dalies (siauresnė) taikymo sritis ir dėmesio centras iš tiesų gali reikšti, jog 14 straipsnio 1 dalis turi būti platesnė ir taikytina ir vykdančiosioms, ir išduodančiosioms valstybėms narėms.

[5] 2003 m. liepos 22 d. Tarybos pamatinio sprendimo 2003/577/TVR dėl turto arba įrodymų arešto aktų vykdymo Europos Sąjungoje (OL L 196, 2003, p. 45; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 185) 11 straipsnis „Teisės gynimo priemonės“.

[6] 2008 m. gruodžio 18 d. Tarybos pamatinio sprendimo 2008/978/TVR dėl Europos įrodymų orderio, skirto gauti daikt[ams], dokument[ams] ir duomeni[ms] siekiant juos naudoti baudžiamuosiuose procesuose (OL L 350, 2008, p. 72) 18 straipsnis „Teisės gynimo priemonės“.

[7] 2018 m. lapkričio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (OL L 303, 2018, p. 1).

[8] Išskirta mano.

[9] 2006 m. spalio 6 d. Tarybos pamatinio sprendimo 2006/783/TVR dėl tarpusavio pripažinimo principo taikymo nutarimams konfiskuoti (OL L 328, 2006, p. 59) 9 straipsnis.

[10] Galima pridurti, kad iš tiesų jis yra „Procedūros ir apsaugos priemonės, *skirtos* vykdančiajai valstybei“, o ne „Procedūros ir apsaugos priemonės *vykdančiojoje valstybėje narėje*“. Iš tiesų *išduodančiojoje valstybėje narėje* taikoma teisinė apsauga yra atskaitos taškas ir tam tikra garantija, *skirta* vykdančiajai valstybei narei. Išskirta mano.

37. Trečia, tokią pačią išvadą patvirtina ir Direktyvos 2014/41 bendras tikslas. Kaip pažymėjo Teisingumo Teismas, šia direktyva siekiama, įdiegus viena priemone (ETO) grindžiamą paprastesnę ir veiksmingesnę sistemą, „palengvinti ir paspartinti teismų bendradarbiavimą ir taip prisidėti prie Sąjungai nustatyto tikslo tapti laisvės, saugumo ir teisingumo erdve, remiantis didesniu valstybių narių tarpusavio pasitikėjimu, įgyvendinimo“ [11]. Šis tikslas grindžiamas „nuginčijama prezumpcija, kad ir kitos valstybės narės laikysis Sąjungos teisės, visų pirma – gerbs pagrindines teises“ [12]. Direktyvoje 2014/41 kartu rodomas dėmesys teismų bendradarbiavimo veiksmingumui ir pagrindinių teisių paisymui atsispindi 1 straipsnio 2 ir 4 dalyse. 1 straipsnio 2 dalyje nustatyta pareiga vykdyti ETO, o šio straipsnio 4 dalyje primenama, kad būtina paisyti pagrindinių teisių.

38. Direktyvos 2014/41 14 straipsniu taip pat prisidedama prie šios pusiausvyros – jame remiamasi atitinkamose valstybėse narėse jau taikomais sprendimais dėl teisių gynimo priemonių. Taigi aiškinant šią lygiavertiškumo užtikrinimo pareigą taip, kad ji taikoma ir vykdančiajai, iš išduodančiajai valstybei, abiejose valstybėse išsaugoma minėta veiksmingumo ir pagrindinių teisių apsaugos pusiausvyra. Jeigu būtų pasirinktas priešingas sprendimas, pagal kurį 14 straipsnio 1 dalis taikoma tik vykdančiajai valstybei, valstybėms narėms bent jau netiesiogiai būtų palikta galimybė taikyti silpnesnę teisinę apsaugą nuo ETO, palyginti su ta, kuri taikoma panašiu vidaus atveju.

39. Žinoma, kaip jau nurodyta šios išvados 28 ir 29 punktuose, nėra visiškai akivaizdu, kaip ir kodėl išduodančioji valstybė narė sąmoningai skirtingai vertintų visiškai nacionalines tyrimo priemones ir tas pačias priemones, nurodytas ETO.

40. Vis dėlto tokia diskriminacija nebūtinai turi atsirasti dėl valstybės narės taikomo *sąmoningo* atskyrimo. Ją tiesiog galėtų lemti nacionalinėje teisėje nustatytos skirtingos procesinės taisyklės, ypač jeigu tam, kad būtų galima išduoti ETO, nebūtina visų pirma priimti atitinkamo nacionalinės procesinės teisės akto. Šiuo požiūriu lygiavertiškumo reikalavimas iš tiesų gali būti suprantamas kaip neleidžiantis tai valstybei atsitiktinai dėl ETO taikyti mažiau palankios teisių gynimo sistemos, palyginti su ta, kuri taikoma dėl tų pačių nacionaliniu lygmeniu taikomų tyrimo priemonių, vien todėl, kad joms taikomos kitos procesinės taisyklės. Taip pareiga užtikrinti lygiavertiškumą siekiama neleisti valstybėms narėms susilpninti teisinės apsaugos, taikomos asmenims, dėl kurių vykdomos ETO nurodytos tyrimo priemonės, palyginti su ta, kuri taikoma asmenims, dėl kurių vykdomos išimtinai vidaus tyrimo priemonės [13].

41. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, manau, kad pagal Direktyvos 2014/41 14 straipsnio 1 dalį ir išduodančiojoje, ir vykdančiojoje valstybėse narėse taikant teisių gynimo priemones (jeigu tokios teisių gynimo priemonės yra numatytos) turi būti paisoma pareigos užtikrinti lygiavertiškumą.

42. Nors nė viena iš suinteresuotųjų šalių neiškėlė šio konkretaus klausimo, vis dėlto manau, kad ši išankstinė išvada yra gana reikšminga. Tik jeigu Direktyvos 2014/41 14 straipsnio 1 dalis taikytina ir išduodančiajai valstybei narei, šis konkretus teisių gynimo priemonių toje valstybėje narėje klausimas patenka į Sąjungos teisės taikymo sritį, kaip tai suprantama pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį, todėl taikomos visos Chartijoje numatytos garantijos, įskaitant jos

[11] 2020 m. gruodžio 8 d. Sprendimas *Staatsanwaltschaft Wien (Suklastoti mokėjimo nurodymai)* (C-584/19, EU:C:2020:1002, 39 punktas).

[12] Ten pat, 40 punktas.

[13] Panašiai kaip Pamatiniame sprendime dėl Europos įrodymų orderio, kurio su teisės gynimo priemonėmis susijusio 18 straipsnio 2 dalyje *išduodančiajai* valstybei buvo aiškiai nustatyta pareiga užtikrinti lygiavertiškumą. Žr. šios išvados 6 išnašą.

47 straipsnį. Jeigu taip nėra, galima manyti, kad Direktyvoje 2014/41 visiškai nereglamentuojamos teisių gynimo priemonės išduodančiojoje valstybėje narėje, todėl sprendžiant šį konkretų klausimą Chartija taip pat nebūtų taikoma.

43. Vis dėlto išvada, kad Direktyvos 2014/41 14 straipsnio 1 dalis taikoma teisių gynimo priemonėms išduodančiojoje valstybėje narėje, gana nedaug pasako apie tai, koks tiksliai yra reikalaujamų teisių gynimo priemonių pobūdis. Taigi reikia išsiaiškinti, kokią tiksliai teisių gynimo priemonę išduodančioji valstybė narė turi numatyti pagal Direktyvos 2014/41 14 straipsnio 1 dalį, siejamą su Chartijos nuostatomis.

B. Kas yra teisių gynimo priemonė pagal Direktyvos 2014/41 14 straipsnio 1 dalį?

44. Kiek tai susiję su valstybėms narėms nustatyta pareiga teisių gynimo priemonių srityje, Direktyvos 2014/41 14 straipsnio 1 dalies tekstas yra gana aiškus. Kaip pažymi Čekijos, Prancūzijos ir Austrijos vyriausybės, taip pat Komisija, joje ši pareiga apima tik reikalavimą užtikrinti *lygiavertiškumą* [14].

1. Standarto kilmė: tyrimo priemonių įvairovė ir pobūdis

45. Atrodo, kad lygiavertiškumo reikalavimas yra nustatytas dėl to, kad, kaip pripažinta parengiamuosiuose darbuose, kilo sunkumų nustatyti detalesnį sprendimą taip, kad būtų paisoma nacionaliniu lygmeniu nustatytų teisių gynimo priemonių įvairių sistemų, taikomų dėl skirtingų tyrimo priemonių, kurioms turėjo būti taikoma naujoji direktyva. Šios direktyvos aiškinamajame memorandume nurodyta, kad nacionalinėse sistemose įrodymų rinkimo srityje yra reikšmingų skirtumų, ir akcentuojama būtinybė gerinti bendradarbiavimą šioje srityje, nedarant įtakos nacionalinių sistemų pagrindiniams aspektams arba skirtumams. Todėl nebuvo „tikslinga nustatyti vieną bendrą teisių gynimo priemonių sistemą. <…>“ [15].

46. Iš tiesų, priešingai nei prieš ją galioję teisės aktai, kurių taikymo sritis buvo siauresnė [16], Direktyva 2014/41 iš esmės taikoma visoms tyrimo priemonėms [17]. Kai kurios iš šių priemonių gali būti prievartinės, o kai kurios – ne. Kai kurios gali būti vykdomos atvirai, o kitos iš esmės yra slaptos. Pačioje Direktyvoje 2014/41 tai iliustruoja pateiktas kelių tyrimo priemonių, kurių vykdymo tvarka joje reglamentuojama detaliau, sąrašas [18].

[14] Taip pat žr. 2020 m. gruodžio 8 d. Sprendimą *Staatsanwaltschaft Wien (Suklastoti mokėjimo nurodymai)* (C-584/19, EU:C:2020:1002, 60 punktas).

[15] Belgijos Karalystės, Bulgarijos Respublikos, Estijos Respublikos, Ispanijos Karalystės, Austrijos Respublikos, Slovėnijos Respublikos ir Švedijos Karalystės iniciatyva, siekiant priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl Europos tyrimo orderio baudžiamosiose bylose – Aiškinamasis memorandumas (OL C 165, 2010, p. 22) (2010 m. birželio 3 d. Tarybos dokumentas 9288/10 ADD 1).

[16] Žr. Direktyvos 2014/41 34 straipsnį, kuriame nurodyta, kad Direktyva 2014/41 pakeičiamos 1959 m. balandžio 20 d. Europos Tarybos konvencijos dėl savitarpio pagalbos baudžiamosiose bylose, jos dviejų papildomų protokolų ir pagal jos 26 straipsnį sudarytų dvišalių susitarimų; Konvencijos dėl Šengeno susitarimo įgyvendinimo; Konvencijos dėl Europos Sąjungos valstybių narių savitarpio pagalbos baudžiamosiose bylose ir jos protokolo; Pamatinio sprendimo 2003/577 ir Pamatinio sprendimo 2008/978 atitinkamos nuostatos. Žr. šios išvados 5 ir 6 išnašas.

[17] Išskyrus jungtines tyrimo grupes, kurios ir toliau reglamentuojamos 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pamatiniame sprendime 2002/465/TVR dėl jungtinių tyrimo grupių (OL L 162, 2002, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 15).

[18] Žr. Direktyvos 2014/41 IV skyrių „Konkrečios nuostatos, susijusios su tam tikromis tyrimo priemonėmis“ dėl, pavyzdžiui, laikino suimtųjų perdavimo, apklausos naudojant vaizdo konferenciją arba telefoninę konferenciją, informacijos apie banko ir kitas finansines sąskaitas arba banko ir kitas finansines operacijas gavimo arba slaptojo tyrimo. V skyriuje reglamentuojamas telekomunikacijų tinklais perduodamos informacijos perėmimas.

47. Tyrimo priemonių ir teisių gynimo priemonių nacionalinių sistemų *įvairovė* paaiškina, kodėl teisės aktų leidėjas nusprendė Direktyvos 2014/41 14 straipsnio 1 dalyje nustatytą pareigą apriboti taip, kad būtų reikalaujama tik lygiavertiškumo, ir šiuo požiūriu nukrypo nuo bendrai suformuluotos pareigos numatyti teisių gynimo priemones, kuri buvo nustatyta prieš priimant Direktyvą 2014/41 galiojusiuose teisės aktuose, kurių taikymo sritis buvo siauresnė[19]. Šiuo klausimu pritariu Čekijos vyriausybei.

48. Vis dėlto tyrimo priemonių, kurioms taikoma Direktyva 2014/41, įvairovė nėra vienintelis veiksnys, turintis lemti Direktyvoje 2014/41 nustatytos su teisės gynimo priemonėmis susijusios pareigos pobūdį. Kitas svarbus elementas yra *pats* tyrimo priemonių baudžiamajame procese, vertinamame kaip visuma, *pobūdis*.

49. Šiuo požiūriu asmens, kuriam taikoma tyrimo priemonė, situacija gerokai skiriasi nuo asmens, dėl kurio priimtas galutinis teismo sprendimas, situacijos. Nors antruoju atveju turi būti taikomos visos procesinių teisių garantijos ir jų turi būti laikomasi per visą procesą, jeigu tie patys procesiniai standartai būtų taikomi tyrimo priemonėms, vertinamoms atskirai, veikiausiai šios priemonės arba bet kuriuo atveju daugelis jų prarastų praktinę vertę. Iš tiesų, jeigu būtų reikalaujama, kad apie kratas ir poėmius arba nuolatinę banko (arba kitų) operacijų kontrolę visų pirma būtų tinkamai pranešta atitinkamam asmeniui ir kad šiam asmeniui būtų sudaryta galimybė jas apskųsti teisme, tokios tyrimo priemonės iš esmės netektų praktinės naudos.

2. Direktyvoje 2014/41 nustatyti būtiniausi standartai

50. Vis dėlto tai, kas išdėstyta, nereiškia, kad ETO išdavimui ir vykdymui netaikomi jokie standartai. Sprendime *Staatsanwaltschaft Wien* Teisingumo Teismas jau pažymėjo, kad Direktyvoje 2014/41 numatyta „teisinė sistema, nustatanti visas tiek išduodant ir tvirtinant [ETO], tiek jį vykdant taikomas garantijas, siekiant užtikrinti atitinkamo asmens pagrindinių teisių apsaugą“[20].

51. Kaip teisingai nurodo visos šioje byloje pastabas pateikusios suinteresuotosios šalys, Direktyvoje 2014/41 nustatyta sistema negali pakenkti pagrindinių teisių apsaugai, kylančiai iš Chartijos ir, atsižvelgiant į jos 52 straipsnio 3 dalį, iš EŽTK įtvirtintų ir EŽTT suformuluotų būtiniausių standartų.

52. Griežtas šių garantijų laikymasis, ko gero, dar svarbesnis trečiajai šaliai per nacionalinį baudžiamąjį procesą. Nereikėtų užmiršti, kad, priešingai nei kaltinamasis arba baudžiamojon atsakomybėn patrauktas asmuo, tokios trečiosios šalys vėliau greičiausiai niekada neturės jokių procesinių teisių ir negalės užginčyti tyrimo priemonių teisėtumo net netiesiogiai, pavyzdžiui, pateikdamos prašymą neatsižvelgti į gautus įrodymus arba užginčydamos galutinį sprendimą.

53. Taigi standartai, kurių turi būti laikomasi išduodant ETO (ir su jais susijusios garantijos), yra dvejopi: pirma, nustatyti pačioje Direktyvoje 2014/41 ir, antra, bendro pobūdžio pagarba pagrindinėms teisėms, į kurias daroma nuoroda šios direktyvos nuostatose, kur jos detaliai neapibūdintos.

[19] Žr. šios išvados 5 ir 6 išnašas.

[20] 2020 m. gruodžio 8 d. Sprendimas *Staatsanwaltschaft Wien (Suklastoti mokėjimo nurodymai)* (C-584/19, EU:C:2020:1002, 69 punktas).

54. Kiek tai susiję su pirmąja kategorija, Direktyvos 2014/41 6 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad ETO gali būti išduotas tik tuo atveju, kai tai yra būtina ir proporcinga nurodyto proceso tikslu ir kai jame nurodytas tyrimo priemones būtų galima nurodyti vykdyti tokiomis pačiomis sąlygomis panašioje nacionalinėje byloje. Toks požiūris, pagal kurį privatumas turi būti pažeidžiamas tik tiek, kiek būtina, atsispindi ir kitose direktyvos nuostatose, kurias sieja siekis kiek įmanoma sumažinti privatumo pažeidimą, kuris gali atsirasti vykdant tam tikrą tyrimo priemonę, arba jo visiškai išvengti [21].

55. Kalbant apie antrąją kategoriją, pažymėtina, kad ETO siejami su pagrindinių teisių paisymu abiejose pusėse: išduodančiosiose ir vykdančiosiose valstybėse narėse. Direktyvos 2014/41 1 straipsnio 4 dalyje visų pirma primenama bendroji valstybių narių pareiga paisyti pagrindinių teisių ir teisės principų, įtvirtintų ES sutarties 6 straipsnyje. Šis bendras teiginys patikslintas 11 straipsnio 1 dalies f punkte, kuriame nustatytas *bendras ir aiškus* atsisakymo pripažinti ir vykdyti ETO pagrindas, taikomas tais atvejais, kai „esama pagrįstų priežasčių manyti, kad ETO nurodytos tyrimo priemonės vykdymas nebūtų suderinamas su vykdančiosios valstybės narės įsipareigojimais pagal ES sutarties 6 straipsnį ir su Chartija“.

56. Vis dėlto, kalbant apie teisių gynimo priemones, leidžiančias ginčyti patį ETO, teisinga pripažinti, kad tyrimo priemonės pobūdis dažnai nėra suderinamas su galimybe ginčyti šią priemonę atskirai ir *ex ante*, kad ją taip užginčijus būtų galima atidėti priemonės vykdymą arba ją visiškai atmesti.

57. Kitaip tariant, vargu ar teiginys, kad visada turi būti *ex ante* teisių gynimo priemonių, susijusių su apskundimu teismui, siekiant užginčyti tos priemonės teisėtumą, užtikrintų tinkamą asmenų, dėl kurių atliekamas tyrimas, pagrindinių teisių apsaugos ir tyrimo priemonių būtino veiksmingumo pusiausvyrą.

58. Taigi manau, kad minėtų priemonių įvairovė ir jų bendrasis pobūdis paaiškina, kodėl Sąjungos teisės aktų leidėjas apribojo Direktyvos 2014/41 14 straipsnio 1 dalyje nustatytą pareigą taip, kad ją sudaro vien reikalavimas užtikrinti lygiavertiškumą. Tai reiškia, kad, jeigu teisių gynimo priemonių nėra, pagal šios direktyvos 14 straipsnio 1 dalį valstybės narės nereikalaujama jų nustatyti. Kaip pažymi Čekijos ir Prancūzijos vyriausybės, atrodo, kad šią poziciją Teisingumo Teismas jau išreiškė Sprendime *Gavanozov*, atsižvelgiant į tai, kad jame, kalbant apie galimybę pasinaudoti teisių gynimo priemonėmis išduodančiojoje valstybėje, ne kartą vartojamas žodis „prireikus“ [22].

59. Vis dėlto šiam teiginiui taikoma gana svarbi sąlyga: logiška teigti, kad lygiavertiškumas priimtinas tik tuo atveju, jeigu situacija pačioje išduodančiojoje valstybėje, kuriai nustatytas lygiavertiškumo reikalavimas, yra suderinama su pagrindinių teisių apsaugos būtiniausiais standartais, nustatytais Chartijoje ir EŽTK. Šiuo klausimu tikrai pritariu Prancūzijos ir Austrijos vyriausybėms, taip pat Komisijai, kurios pažymi, kad Direktyva 2014/41 grindžiama prezumpcija, jog valstybės narės paiso pagrindinių teisių. Paprastai tariant, lygiavertiškumas priimtinas tik *jeigu* juo remiamasi ne siekiant įteisinti būtiniausių EŽTK standartų „lygiavertį pažeidimą“.

[21] Pavyzdžiui, pagal Direktyvos 2014/41 10 straipsnio 3 dalį „vykdančioji institucija taip pat gali vykdyti kitą nei ETO nurodytą tyrimo priemonę, kai vykdančiosios institucijos pasirinkta tyrimo priemone būtų pasiektas toks pats rezultatas kaip ir ETO nurodyta priemone, tačiau mažiau pažeidžiant privatumą“. Be to, atitinkamose IV skyriaus nuostatose, kuriose detaliai reglamentuojamos kelių rūšių tyrimo priemonės, nustatyti konkretūs atsisakymo pripažinti ir vykdyti pagrindai, taikomi šalia išvardytų Direktyvos 2014/41 11 straipsnyje pateiktame bendrajame sąraše.

[22] 2019 m. spalio 24 d. Sprendimas *Gavanozov* (C-324/17, EU:C:2019:892, 25, 29, 30, 32, 33, 37, 38 punktai ir šio sprendimo rezoliucinė dalis).

3. Pagrindinių teisių būtiniausi standartai pagal EŽTK

60. Šiomis aplinkybėmis būtina trumpai nurodyti EŽTT nustatytus būtiniausius reikalavimus. Iš tiesų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas ir kelios suinteresuotosios šalys remiasi EŽTT jurisprudencija, kurioje Bulgarija buvo ne kartą pripažinta pažeidusi EŽTK 13 straipsnį dėl to, kad nebuvo numačiusi teisių gynimo priemonių, kuriomis galima pasinaudoti siekiant apskųsti kratos ir poėmio orderius [23].

61. Dėl atitinkamų Chartijos nuostatų aiškinimo Chartijos 52 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad EŽTK yra riba, žemiau kurios negali būti taikoma Chartijoje numatyta apsauga. EŽTK 13 straipsnis bent iš dalies atitinka Chartijos 47 straipsnio pirmą pastraipą. Vis dėlto pagal 47 straipsnį reikalaujama teisių gynybos teisme, o pagal EŽTK 13 straipsnį taip yra nebūtinai [24].

62. Siekiant išsklaidyti abejones dėl to, kokios konkrečiai gynybos teisme nuo tyrimo priemonių reikalaujama Chartijos 47 straipsnyje, svarbu tiksliai nurodyti būtiniausius reikalavimus, nustatytus EŽTT jurisprudencijoje.

63. EŽTT yra ne kartą išaiškinęs, kad pagal EŽTK 13 straipsnį, kuriame vartojama sąvoka „veiksminga teisinės gynybos priemonė“, reikalaujama suteikti galimybę ginčyti ir nutarčių dėl kartos bei poėmio *teisėtumą*, ir jų *vykdymo* tvarką.

64. EŽTT konstatavo, kad EŽTK 13 straipsnyje vartojama sąvoka „veiksminga teisinės gynybos priemonė“ nereiškia galimybės ginčyti orderio išdavimą prieš atliekant kratą [25]. Vis dėlto Sprendime *Posevini* EŽTT pridūrė, kad policijos pareigūnams už kratos ir poėmio atlikimą taikomos drausminės priemonės negali būti laikomos teisių gynimo priemone, kaip tai suprantama pagal EŽTK 13 straipsnį. Vertinant EŽTK 13 straipsnį svarbu tai, ar asmuo, dėl kurio buvo atlikta krata ir poėmis, galėjo pasinaudoti procedūra, leidžiančia ginčyti tos priemonės teisėtumą, ir gauti tinkamą kompensaciją, jeigu nutartis dėl jos buvo priimta arba ji buvo įvykdyta neteisėtai [26]. EŽTT pažymėjo, kad turi būti sudaryta galimybė „ginčyti pačią kratą arba tai, kaip buvo nurodyta arba leista ją atlikti“ [27].

65. Kitaip tariant, viena vertus, inicijuoti prieš policiją drausmines procedūras dėl „grubių“ vykdymo metodų, nepakanka tam, kad būtų įvykdytas EŽTK 13 straipsnyje nustatytas teisinės gynybos priemonės reikalavimas. Kita vertus, pagal šią nuostatą nereikalaujama, kad būtų sudaryta galimybė apskųsti teismo nutartį dėl kratos ir poėmio prieš juos atliekant. Be to, pagal EŽTK nereikalaujama, kad teisių gynimo priemonė leistų atitinkamam asmeniui užkirsti kelią

[23] 2017 m. sausio 19 d. EŽTT sprendimo *Posevini prieš Bulgariją*, CE:ECHR:2017:0119JUD006363814, 83–87 punktai. Taip pat žr. EŽTT 2007 m. liepos 26 d. Sprendimo *Peev prieš Bulgariją*, CE:ECHR:2007:0726JUD006420901, 70 punktą; 2008 m. gegužės 22 d. Sprendimo *Ilya Stefanov prieš Bulgariją*, CE:ECHR:2008:0522JUD006575501, 59 punktą; 2013 m. spalio 15 d. Sprendimo *Gutsanovi prieš Bulgariją*, CE:ECHR:2013:1015JUD003452910, 234 ir 235 punktus; 2014 m. rugsėjo 30 d. Sprendimo *Prezhdarovi prieš Bulgariją*, CE:ECHR:2014:0930JUD000842905, 26–28, 30, 31 ir 49–52 punktus; 2016 m. vasario 16 d. Sprendimo *Govedarski prieš Bulgariją*, CE:ECHR:2016:0216JUD003495712, 38–40 ir 72–75 punktus; 2016 m. kovo 31 d. Sprendimo *Stoyanov ir kt. prieš Bulgariją*, CE:ECHR:2016:0331JUD005538810, 152 punktą; ir 2016 m. birželio 9 d. Sprendimo *Popovi prieš Bulgariją*, CE:ECHR:2016:0609JUD003965111, 122 punktą.

[24] Su Pagrindinių teisių chartija susiję išaiškinimai (OL C 303, 2007, p. 17).

[25] 2008 m. gegužės 22 d. EŽTT sprendimo *Ilya Stefanov prieš Bulgariją*, CE:ECHR:2008:0522JUD006575501, 59 punktas.

[26] Žr. 2017 m. sausio 19 d. EŽTT sprendimo *Posevini prieš Bulgariją*, CE:ECHR:2017:0119JUD006363814, 84 punktą. Taip pat žr. 2016 m. vasario 16 d. EŽTT sprendimo *Govedarski prieš Bulgariją*, CE:ECHR:2016:0216JUD003495712, 94 punktą, kuriame EŽTT pažymėjo, kad „aucune disposition du droit interne ne permettait [aux demandeurs] de contester la régularité et la nécessité d'une perquisition du domicile <…>“. 2014 m. rugsėjo 30 d. Sprendimo *Prezhdarovi prieš Bulgariją*, CE:ECHR:2014:0930JUD000842905, 50 punkte EŽTT pažymėjo, kad aiškių taisyklių dėl teisminės kontrolės apimties nebuvimas yra problema, kaip ir realios galimybės vykdyti kratos bei poėmio teisėtumo ir pagrįstumo kontrolę nebuvimas.

[27] Žr. 2017 m. sausio 19 d. EŽTT sprendimo *Posevini prieš Bulgariją*, CE:ECHR:2017:0119JUD006363814, 85 punktą.

kratai ir poėmiui arba kad tokia teisių gynimo priemone būtų galima pasinaudoti bet kuriuo konkrečiu momentu per procedūrą, susijusią su krata ir poėmiu. Taip pat nereikalaujama, kad atitinkama teisių gynimo priemone būtų galima pasinaudoti baudžiamajame procese, dėl kurio nurodyta atlikti kratą ir poėmį.

66. Atsižvelgdamas į EŽTT jurisprudenciją, darau tokias išvadas. Pirma, turi būti galimybė ginčyti kratos ir poėmio teisėtumą *tam tikrame etape*, tačiau nebūtinai (ir tai gana logiška) prieš įvykdant šią priemonę. Antra, ši kontrolė ir jos inicijavimas turi būti aiškiai susiję su atitinkamu *asmeniu*. Ji negali priklausyti nuo trečiosios šalies iniciatyvos arba diskrecijos, kaip antai policijos pajėgose atliekamas vidaus patikrinimas. Trečia, turi būti galimybė patikrinti abu kratos ir poėmio aspektus: ne tik galimą perteklinių priemonių taikymą vykdant priemonę, bet ir (visų pirma) paties nurodymo vykdyti šią priemonę teisėtumą.

67. Kaip paprastą pavyzdį galima nurodyti tokią situaciją: asmeniui, kurio patalpų duris vieną rytą išlaužia policija, turi būti sudaryta galimybė valstybės narės institucijoje inicijuoti vėlesnį patikrinimą, per kurį būtų išsiaiškinta ne vien tai, ar iš tiesų buvo būtina išlaužti pagrindinio įėjimo duris arba sulaužyti ranką asmeniui, kuris tariamai pasipriešino atliekant kratą (priemonės *vykdymo būdas*), bet ir būtų nustatyta, ar iš esmės buvo teisėtai nurodyta atlikti šią kratą (pačios priemonės *teisėtumas*).

68. Tai – EŽTK užtikrinamos teisės pobūdis. Būtent siekiant apsaugoti *šią teisę* Chartijos 47 straipsnyje užtikrinta galimybė tinkamu laiku pareikšti ieškinį teisme.

69. Vis dėlto tai, kad turi būti sudaryta galimybė pagal Chartijos 47 straipsnio pirmą pastraipą užginčyti išvadas nepriklausomame teisme, nekeičia aptariamos teisės pobūdžio ir neužkerta kelio prieš tai nustatyti administracinės teisių gynimo priemonės arba pareigos prieš kreipiantis į nacionalinį teismą pirmiausia pateikti administracinį skundą [28].

4. Tarpinis apibendrinimas ir tikrasis klausimas

70. Atsižvelgiant į šias aplinkybes ir aiškinant pagal jas, EŽTT jurisprudencijoje nenurodyta nieko, kas galėtų trukdyti vykdyti tyrimo priemones pagal Direktyvą 2014/41. Be to, joje neprieštaraujama tam, kad Chartijos 47 straipsnis atitinkamais atvejais galėtų būti taikomas sprendžiant abu klausimus: dėl to, kaip vykdančiosios valstybės narės institucijos vykdančiojoje valstybėje narėje įvykdė tyrimo priemonę, ir dėl pačios nutarties, kuria remdamosi išduodančiosios valstybės narės institucijos išdavė ETO, teisėtumo. Iš tiesų Direktyvos 2014/41 14 straipsnio 1 ir 2 dalyse įtvirtintas kompetencijos paskirstymas tiksliai atspindi šį požiūrį.

71. Visi šie patikslinimai dėl Direktyvos 2014/41 tikrosios taikymo srities, taip pat dėl EŽTT jurisprudencijos ir nustatytų būtiniausių standartų buvo būtini tam, kad būtų galima suformuluoti tikrąją šioje byloje kylančią problemą ir ją galiausiai išspręsti. Klausimas, kuris kyla, nebūtinai susijęs su nacionalinės teisės aktų suderinamumu su kuria nors konkrečia Direktyvos 2014/41 nuostata. Tikrasis klausimas yra per žingsnį priekyje, metaforiškai kalbant –

[28] Žr. mano išvadą byloje *El Hassani* (C-403/16, EU:C:2017:659, 116 ir 117 punktai ir juose nurodyta jurisprudenciją). Netiesiogiai taip pat žr. 2017 m. gruodžio 13 d. Sprendimą *El Hassani* (C-403/16, EU:C:2017:960, 39–41 punktai) ir 2021 m. kovo 10 d. Sprendimą *Konsul Rzeczypospolitej Polskiej w N.* (C-949/19, EU:C:2021:186, 45 ir 46 punktai).

jis kyla prie vartų, vedančių į visą sistemą: ar valstybė narė gali išduoti ETO, net jeigu žino, kad šiais aktais pažeidžiami EŽTK būtiniausi standartai, taigi neužtikrinamas pagal Sąjungos teisę reikalaujamas minimalus apsaugos lygis?

C. EŽTK būtiniausius standartus pažeidžianti valstybė narė negali išduoti ETO, kurie lems tokio paties pobūdžio pažeidimą

72. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas antrąjį klausimą šioje byloje užduoda tam, kad išsiaiškintų, ar jis gali išduoti ETO kratai ir poėmiui atlikti bendrovės patalpose ir privačiame būste, taip pat, ar jis gali apklausti liudytoją tuo atveju, kai pagal nacionalinę teisę asmenys, dėl kurių vykdomos šios priemonės, negali pasinaudoti jokiomis teisių gynimo priemonėmis.

73. Mano nuomone, galima atsakyti, kad „ne, negali“. *Kol* išduodančioji valstybė narė nėra užtikrinusi EŽTK reikalaujamų ir šios išvados ankstesniame skirsnyje nurodytų būtiniausių standartų, tos valstybės valdžios institucijos negali dalyvauti Direktyvoje 2014/41 nustatytoje sistemoje.

74. Kaip teisingai pažymėjo, be kita ko, Prancūzijos ir Austrijos vyriausybės, taip pat Komisija, dalyvavimas teisminės pagalbos sistemoje ir Direktyvoje 2014/41 nustatytas tarpusavio pripažinimas reiškia, kad visi dalyviai atitinka pagrindinių teisių apsaugos minimalius reikalavimus.

75. Žinoma, šios bylos ypatumas tas, kad išduodančiosios valstybės narės teismas klausimus pateikė etape iki ETO pripažinimo. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas yra numatęs išduoti ETO, bet joks aktas dar nėra perduotas užsienio valstybei.

76. Teisingumo Teismo jurisprudencijoje dėl tarpusavio pripažinimo baudžiamosiose bylose paprastai susiduriama su *vykdančiųjų* institucijų klausimais, kuriuose išreiškiamos abejonės dėl to, ar pagal Sąjungos teisę jos gali vykdyti kitos valstybės narės institucijų pateiktus prašymus. Iš tiesų tarpusavio pripažinimu grindžiamuose teisės aktuose mechanizmai, skirti užkirsti keliui trūkumų turinčių aktų norimoms teisinėms pasekmėms, paprastai suteikiami vykdančiosioms valstybėms. Ši byla yra retas išduodančiosios institucijos savikontrolės pavyzdys, kilus įtarimų dėl to, ar ji apskritai gali inicijuoti tam tikrą tarpusavio pripažinimo priemonę.

77. Vis dėlto iš to, kas išdėstyta, tikrai negalima daryti išvados, kad Sąjungos teisėje nereglamentuojama situacija išduodančiojoje valstybėje narėje.

78. Praktiniu požiūriu Direktyva 2014/41 reglamentuojami keli klausimai ir nustatyta keletas reikalavimų išduodančiajai valstybei narei. Šiuos reikalavimus taip pat patvirtina tos direktyvos 1 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta visų atitinkamų teisminių institucijų bendroji pareiga paisyti pagrindinių teisių.

79. Vis dėlto būtent atsižvelgiant į principus šis klausimas tampa visiškai akivaizdus. Neįsivaizduoju, kaip galėtų būti sukurtas „tarpusavio pasitikėjimas“ sistemoje, kurioje išduodančiosios valstybės narės gali išduoti aktus, kuriais savaime ir, kaip jau buvo nustatyta, pažeidžiami būtiniausi standartai, kurių laikomasi visoje šioje sistemoje, ir vis dėlto, nepaisant šios aplinkybės, tokiems aktams sąmoningai leidžiama patekti į sistemą.

80. Iš tiesų nemanau, kad būtina dar kartą nurodyti gausią su tuo susijusią jurisprudenciją, kurioje pabrėžiama tarpusavio pasitikėjimo svarba tarpusavio pripažinimui ir įvairių Sąjungos teismų bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose mechanizmų veikimui [29]. Konkrečiai kalbant, tarpusavio pasitikėjimo reikalavimas, arba iš tiesų veikiau draudimas, nepasitikėti reiškia, kad vykdančiosios valstybės narės institucijos turi *preziumuoti*, jog išduodančiojoje valstybėje narėje paisoma taisyklių ir pagrindinių teisių, todėl, išskyrus išimtinius atvejus, jos *neturi tikrinti*, ar išduodančiojoje valstybėje narėje priimtas aktas atitinka pagrindines teises [30].

81. Teisingumo Teismas taip pat pažymėjo, kad „valstybės narės visų pirma pagal ESS 4 straipsnio 3 dalies pirmoje pastraipoje įtvirtintą lojalaus bendradarbiavimo principą savo atitinkamose teritorijose turi užtikrinti Sąjungos teisės taikymą ir jos laikymąsi ir šiuo tikslu, siekdamos užtikrinti pagal Sutartis ar Sąjungos institucijų aktus atsirandančių pareigų vykdymą, imasi bet kokių reikiamų bendrų ar specialių priemonių <…>“ [31].

82. Šiomis aplinkybėmis manau, kad valstybė narė, kuri naudojasi šia sistema ir žino, kad jos išduodami aktai iš tiesų jau yra nesuderinami su reikalaujamomis būtiniausiomis pagrindinių teisių garantijomis, neveikia vadovaudamasi lojalaus bendradarbiavimo principu. Tokie aktai negali sukurti tarpusavio pasitikėjimo. Iš tiesų jie yra jo priešingybė – dėl jų bet kuris kitas subjektas, visų pirma vykdančioji valstybė narė, yra priverstas automatiškai pasirinkti *tarpusavio nepasitikėjimą*. Kaip galima sistemoje sukurti tarpusavio pasitikėjimą, jeigu kai kuriems jos dalyviams sąmoningai leidžiama nepaisyti taisyklių?

83. Žinoma, Direktyvoje 2014/41 numatytos kelios garantijos, užtikrinančios pagarbą pagrindinėms teisėms, kiek tai susiję su atitinkamų tyrimo priemonių pripažinimu ir vykdymu vykdančiojoje valstybėje narėje [32]. Tame sąraše iš tiesų yra
Direktyvos 2014/41 11 straipsnio 1 dalies f punkte numatytas atsisakymo pagrindas, kuriuo remiantis atsisakymas galėtų būti grindžiamas pagrindinių teisių nesilaikymu.

84. Vis dėlto tai tikrai nereiškia, kad visa atsakomybė gali būti perkelta vykdančiajai valstybei narei. Kaip jau minėta, lojalus bendradarbiavimas (ir tarpusavio pasitikėjimas) yra susijęs su tarpusavio santykiais. Iš esmės jie apima visas sandorio šalis. Teisingumo Teismas pabrėžė šią mintį, nurodydamas, kad paisyti pagrindinių teisių yra *bendra pareiga*, tenkanti išduodančiajai ir vykdančiajai valstybėms narėms. Pradinė pareiga užtikrinti pagrindines teises nustatyta būtent išduodančiajai valstybei narei [33]. Jeigu iš pradžių būtų leidžiama reikalavimų neatitinkantiems ETO patekti į sistemą, visa atsakomybė už pagrindinių teisių apsaugą tektų vien vykdančiosioms institucijoms [34], kurios tam tikrais atvejais tai gali suprasti, o kitais – apie tai nė nenutuokti.

[29] Žr., pavyzdžiui, neseniai priimtus 2020 m. gruodžio 8 d. Sprendimą *Staatsanwaltschaft Wien (Suklastoti mokėjimo nurodymai)* (C-584/19, EU:C:2020:1002, 40 punktas) arba 2021 m. kovo 10 d. Sprendimą *PI* (C-648/20 PPU, EU:C:2021:187, 35 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[30] Žr., pavyzdžiui, 2014 m. gruodžio 18 d. Nuomonę 2/13 (Sąjungos prisijungimas prie EŽTK) (EU:C:2014:2454, 192 punktas). Taip pat žr. 2018 m. kovo 6 d. Sprendimą *Achmea* (C-284/16, EU:C:2018:158, 34 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[31] 2018 m. kovo 6 d. Sprendimas *Achmea* (C-284/16, EU:C:2018:158, 34 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[32] Nurodytos šios išvados 53 ir 54 punktuose.

[33] Žr., pavyzdžiui, 2018 m. sausio 23 d. Sprendimą *Piotrowski* (C-367/16, EU:C:2018:27, 50 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija), kuriame, kiek tai susiję su Europos arešto orderiu, patvirtinta *išduodančiajai* valstybei narei tenkanti *pagrindinė pareiga* užtikrinti, kad būtų paisoma pagrindinių teisių.

[34] Šiuo klausimu sutinku su generalinio advokato Y. Bot išvada byloje *Gavanozov*, pagal kurią toks sprendimas neatitinka ne tik Direktyvos 2014/41 bendros struktūros, bet ir tarpusavio pasitikėjimo sąvokos (C-324/17, EU:C:2019:312, 84–87 punktai).

85. Mano nuomone, toks „rusiškos ruletės“ žaidimas su asmens teisėmis konceptualiu požiūriu būtų visiškai nesuderinamas su požiūriu, kuriuo grindžiama tarpusavio pripažinimo sistema. Išduodančioji institucija žinotų, kad išduotu ETO pažeidžiamos pagrindinės teisės, bet tiesiog paliktų tai pastebėti ir suprasti vykdančiajai institucijai – taigi būtų taikomas gana atrankus požiūris į su šia procedūra susijusių asmenų pagrindines teises [35].

86. Be to, dėl tokios „rusiškos ruletės“ ne tik atsakomybė už pažeidimo nustatymą perkeliama vykdančiajai valstybei narei, bet vykdančioji valstybė narė gali būti įtraukta į šiuos pažeidimus, jeigu ji jų nenustato ir neužkerta jiems kelio. Taip susijusios valstybės narės rizikuoja nesilaikyti EŽTT sprendime *Avotiņš* [36] nustatytų reikalavimų, todėl gali kilti jų atsakomybė pagal tarptautinę teisę [37].

87. Iš tiesų Sprendimas *Avotiņš*, taip pat Teisingumo Teismo jurisprudencija dėl galimo išduodančiosios valstybės narės akto nepripažinimo arba nevykdymo vykdančiojoje valstybėje narėje [38] susiję su sisteminėmis problemomis arba sisteminiais trūkumais išduodančiojoje valstybėje narėje, kurie gali turėti tam tikrų pasekmių vykdančiojoje valstybėje narėje.

88. Vis dėlto arba veikiau – *a fortiori*, nesuprantu, kodėl, jeigu šios pasekmės numatytos dėl makrolygmens (sisteminių) trūkumų, būtent tais atvejais, kai sutrinka visos sistemos veikimas [39], taip pat dėl trūkumų, kuriuos būtų galima pavadinti sektoriaus trūkumais [40], jos negalėtų kilti ir esant tik vadinamiesiems mikrolygmens trūkumams, t. y. trūkumams, nustatytiems tik konkrečiuose procedūros elementuose.

89. Be to, jeigu vadovaujamasi tokiu požiūriu, pagal kurį nuo tam tikro momento vykdančioji valstybė narė nebeprivalo pripažinti ir vykdyti iš tam tikrų išduodančiųjų valstybių narių gautų aktų [41], ar tai nereiškia ir to, kad, kai išduodančioji valstybė narė žino, kad nesilaiko reikalavimų, jai turėtų būti užkirstas kelias pasinaudoti teismų bendradarbiavimo sistema, kurios dalyviams keliamų reikalavimų ji nebeatitinka?

90. Tam tikra prasme tokia išvada yra ne tik neatsiejama nuo požiūrio, kuriuo grindžiama ši sistema, bet ir gerokai *proporcingesnė*. Ar – užuot apsunkinus visą teismų bendradarbiavimo sistemą (ir visus atskirus subjektus valstybėje narėje) užduotimi kiekvienu konkrečiu atveju vis iš naujo nagrinėti, ar buvo atsisakymo pripažinti ir vykdyti ETO pagrindai – nebūtų protingiau laikinai neleisti toje sistemoje dalyvauti šaltiniui, kuris yra pripažintas ir patvirtintas kaip keliantis problemų, tam, kad jis visų pirma galėtų užtikrinti būtiniausių standartų laikymąsi ir tik tada jam būtų vėl leista dalyvauti šioje sistemoje? Toks sprendimas atrodo dar labiau pagrįstas atsižvelgiant

[35] Visa tai labai primena hipotetinį automobilių gamintoją, kuris išleidžia transporto priemones į apyvartą, nors žino, kad jos visos turi techninių gedimų, bet vis tiek remiasi tikėjimu, kad policijos patikrinimai nėra tokie dažni ir, jeigu pasiseks, dėl to techninio gedimo neįvyks tiek daug eismo įvykių, kuriose nukentės keleiviai arba visuomenės nariai.

[36] 2016 m. gegužės 23 d. EŽTT sprendimo *Avotiņš prieš Latviją*, CE:ECHR:2016:0523JUD001750207, 116 punktas.

[37] Žr. neseniai priimtą 2021 m. kovo 25 d. EŽTT sprendimą *Bivolaru ir Moldovan prieš Prancūziją*, CE:ECHR:2021:0325JUD004032416.

[38] 2011 m. gruodžio 21 d. Sprendimas *N. S. ir kt.* (C-411/10 ir C-493/10, EU:C:2011:865); 2016 m. balandžio 5 d. Sprendimas *Aranyosi ir Căldăraru* (C-404/15 ir C-659/15 PPU, EU:C:2016:198) ir 2018 m. liepos 25 d. Sprendimas *Minister for Justice and Equality (Teismų sistemos trūkumai)* (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586).

[39] 2018 m. liepos 25 d. Sprendimas *Minister for Justice and Equality (Teismų sistemos trūkumai)* (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, 58–62 punktai).

[40] Kai nustatomi trūkumai, susiję su tam tikromis aptariamomis sritimis, kaip antai su tarptautinės apsaugos prašytojams taikomomis sąlygomis – 2011 m. gruodžio 21 d. Sprendimas *N. S. ir kt.* (C-411/10 ir C-493/10, EU:C:2011:865, 89, 90, 94 ir 106 punktai), laisvės atėmimo sąlygomis – 2016 m. balandžio 5 d. Sprendimas *Aranyosi ir Căldăraru* (C-404/15 ir C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, 89–94 punktai), ir nė vienu atveju nekalbama apie tai, kad šie trūkumai daro poveikį visai atitinkamos valstybės narės teismų sistemai.

[41] Tai Teisingumo Teismas neseniai pakartojo 2020 m. gruodžio 17 d. Sprendime *Openbaar Ministerie (Išduodančiosios teisminės institucijos nepriklausomumas)* (C-354/20 PPU ir C-412/20 PPU, EU:C:2020:1033) ir vėliau *Rechtbank Amsterdam* (Amsterdamo apylinkės teismas) taikė 2021 m. vasario 10 d. sprendime byloje Nr. RK 20/771 13/751021-20, NL:RBAMS:2021:420.

į tai, kad, priešingai nei tuo atveju, kai reikia įrodyti, kad galimas sistemos trūkumas kelia grėsmę atitinkamo asmens asmeninei padėčiai[42], netinkamo sektoriaus reglamentavimo, susijusio tik su vienu klausimu, atveju akivaizdu, kad neįmanoma išduoti akto, kuris atitiktų reikalavimus. Visi išduoti aktai automatiškai yra netinkami, nes patys teisės aktai, pagal kuriuos jie išduodami, yra nesuderinami su reikalavimais.

91. Trumpai tariant, subjektas, norintis pasinaudoti teisminės pagalbos ir tarpusavio pripažinimo sistema pagal Direktyvą 2014/41, kaip ir pagal bet kurią kitą teismų bendradarbiavimo ir tarpusavio pripažinimo priemonę, privalo, metaforiškai kalbant, atvykti švariomis rankomis arba veikiau negali atvykti, žinodamas, kad jo rankos purvinos. Dėl šios pagrindinės higienos taisyklės nesilaikymo, kuris yra ne kartą pripažintas ir sistemingai pabrėžiamas, tokio asmens iš tiesų gali būti paprašyta pasišalinti ir grįžti tik radus muilo ir atlikus būtinas procedūras.

92. Kiek tai susiję su konkrečiomis šios bylos aplinkybėmis, kaip aprašyta pirma, Sprendime *Posevini*[43] ir ankstesniuose sprendimuose EŽTT yra pripažinęs, kad Bulgarija pažeidė pareigą suteikti veiksmingą teisinės gynybos priemonę, kaip tai suprantama pagal EŽTK 13 straipsnį, nes joje nenumatyta kratos ir poėmio orderio teisėtumo užginčijimo arba tinkamo žalos atlyginimo procedūrų[44]. Kaip nurodyta šiuose sprendimuose, Bulgarijos vyriausybė iš tiesų pripažino jų nenumačiusi ir įsipareigojo Ministrų Komitetui ištaisyti situaciją[45], bet kol kas jai tai nepavyko, kaip pažymėta ir šioje byloje priimtoje nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą.

93. Apibendrinant pažymėtina, kad, kol nebus ištaisytas šis nacionalinės teisės aktų trūkumas, aptariamos valstybės narės institucijos iš tiesų negali išduoti ETO, kuriuo automatiškai ir neišvengiamai padaromas toks pat pagrindinių teisių pažeidimas (kaip tas), kurį jau yra pastebėjęs EŽTT.

94. Pažymėtina, kad panašių problemų nebuvo nustatyta dėl nutarties apklausti liudytoją. Šiuo požiūriu pritariu Prancūzijos ir Austrijos vyriausybėmis, kurios teigia, kad iš esmės atliekant liudytojo apklausą asmens pagrindinės laisvės savaime negali būti ribojamos taip šiurkščiai, kaip jos ribojamos vykdant nutartį dėl kratos ir poėmio.

95. Be to, Direktyvos 2014/41 24 straipsnyje gana detaliai nustatyta liudytojo apklausos naudojant vaizdo konferenciją ar kitas garso ir vaizdo perdavimo priemones tvarka. O jos 25 straipsnis susijęs su liudytojo apklausa naudojant telefoninę konferenciją. Šiose nuostatose numatytos specialios garantijos, įskaitant šios direktyvos 24 straipsnio 2 dalyje nustatytus atsisakymo pripažinti ar vykdyti pagrindus, šios direktyvos 24 straipsnio 5 dalies a punkte nustatytą reikalavimą vykdančiajai institucijai taikyti „vykdančiosios valstybės pagrindinius teisės principus“ ir jos 24 straipsnio 5 dalies e punkte nustatytą pareigą informuoti apie procesines teises, kurios apima teisę atsisakyti duoti parodymus.

96. Atsižvelgdamas į tai nemanau, kad, jeigu šioje byloje būtų taikomas sprendimas, susijęs tik su nutartimis dėl kratos ir poėmio, taip galėtų būti sistemiškai išspręstas klausimas dėl galimai nebaigtinio pagrindinių teisių galimų pažeidimų sąrašo. Kaip jau buvo pažymėta, taikant

[42] Tai būtina atliekant „dviejų etapų nagrinėjimą“, per kurį situaciją reikia išnagrinėti struktūriniu (sisteminiu ir bendru) požiūriu, taip pat individualiai, atsižvelgiant į konkretų atvejį – 2018 m. liepos 25 d. Sprendimas *Minister for Justice and Equality (Teismų sistemos trūkumai)* (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, 61 ir 68 punktai), patvirtintas 2020 m. gruodžio 17 d. Sprendime *Openbaar Ministerie (Išduodančiosios teisminės institucijos nepriklausomumas)* (C-354/20 PPU ir C-412/20 PPU, EU:C:2020:1033, 54 ir 55 punktai).

[43] 2017 m. sausio 19 d. EŽTT sprendimas *Posevini prieš Bulgariją*, CE:ECHR:2017:0119JUD006363814.

[44] Žr. šios išvados 23 išnašą.

[45] Žr. 2017 m. sausio 19 d. EŽTT sprendimo *Posevini prieš Bulgariją*, CE:ECHR:2017:0119JUD006363814, 47 punktą.

skirtingas tyrimo priemones privatumas gali būti pažeistas skirtingu mastu ir jo pažeidimas gali būti skirtingo intensyvumo. Šiuo požiūriu atrodo sunku abstrakčiai nustatyti ribą tam, kad būtų galima teigti, jog tam tikra tyrimo priemonė *niekada* negali kelti problemų.

97. Kiek tai konkrečiai susiję su liudytojo apklausa, pažymėtina, kad nors ją galima apibūdinti kaip gana „švelnų“ kišimąsi į asmens asmeninę sritį, negalima atmesti galimybės, kad atliekant konkretaus liudytojo apklausą konkrečiu atveju vis dėlto gali būti pažeistos saugomos asmens teisės, kaip antai pažeidžiamų asmenų, į kurių ypatingą padėtį nebuvo tinkamai atsižvelgta išduodant ETO, pagal kurį turi būti atlikta tokia apklausa, teisės. Susiklosčius tokiai situacijai, atitinkamas asmuo taip pat turi turėti galimybę pasinaudoti teisių gynimo priemonėmis, leidžiančiomis atlikti tokios priemonės teisėtumo kontrolę ir gauti tinkamą žalos atlyginimą.

98. Apibendrinant pažymėtina, kad išduodančiosios institucijos privalo įsitikinti, kad jų pačių aktai nebūtų neteisėti dėl to, kad tuomet, kai šie aktai patenka į Direktyvos 2014/41 sistemą, nesilaikoma EŽTK nustatytų būtiniausių standartų.

V. Išvada

99. Siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į *Spetsializiran nakazatelen sad* (Specializuotas baudžiamasis teismas, Bulgarija) pateiktus prejudicinius klausimus:

Pagal 2014 m. balandžio 3 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/41/ES dėl Europos tyrimo orderio baudžiamosiose bylose 14 straipsnio 1 dalį ir 1 straipsnio 4 dalį, siejamas su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsniu ir ESS 4 straipsnio 3 dalimi, draudžiami nacionalinės teisės aktai, kuriuose nenumatyta jokios teisių gynimo priemonės nuo Europos tyrimo orderio išdavimo, jeigu išdavus tokį orderį Europos žmogaus teisių konvencijoje garantuojami būtiniausi standartai automatiškai ir neišvengiamai pažeidžiami taip pat, kaip jau yra nustatęs Europos Žmogaus Teisių Teismas. Pagal šias nuostatas esant tokioms aplinkybėms taip pat draudžiama išduoti Europos tyrimo orderį.